

منسوبات جمشید

اکرم سادات محمدی نوش آبادی

کارشناس ارشد زبان و ادب فارسی و دبیر ادبیات دبیرستان‌های کاشان

شراب جمشید، گنج جمشید، شهرهای
جمشید، فره، نوروز ایرانی، و جمکرد و
هوم یا همان گیاه- خدا، مورد بررسی و
ارزیابی قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: جمشید، اسطوره،
منسوبات

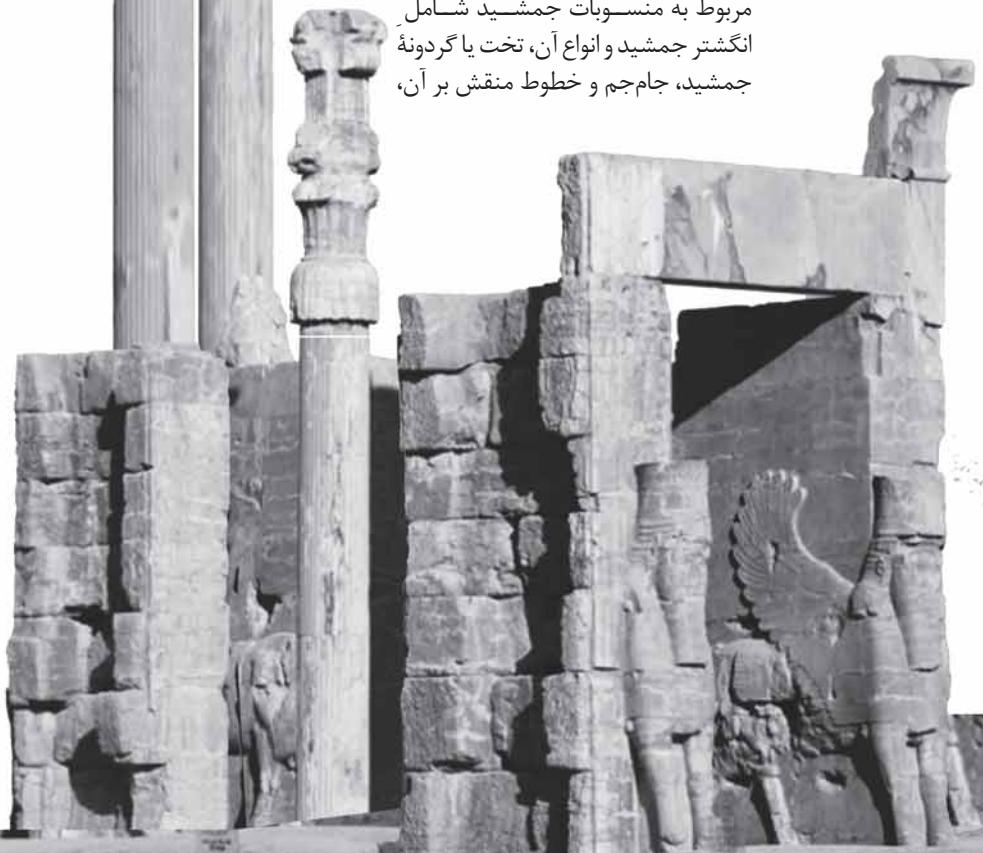
مقدمه

اساطیر نشان‌دهنده فرهنگ و نحوه تفکر مردمان در دوران کهن و زبان گویای تاریخی از دوران ماقبل تاریخ است. همچنین اساطیر سخنگوی بازمانده‌های گرانبهایی است که از دل خاک بیرون کشیده می‌شود یا در دل سنگ‌ها و کوه‌ها یافت می‌گردد و نماینده تداوم زندگی فرهنگی یک ملت و به نوعی تاریخ است؛ تاریخی که به صورت داستان بیان می‌شود. از هنگامی که بشر به اسطوره توجه کرد زمان بسیاری می‌گذرد. شاید هزاران سال پیش بود که انسان به طور ناخودآگاه مجنوب و شیفتۀ اسطوره شد. از آن زمان، اسطوره جزء جدالشدنی زندگی بشر گردید. انسان اسطوره باور، اسطوره را قدسی و والا می‌پندشت و در تمامی لحظات زندگی خود، اعمالش را با اسطوره‌های جامعه خویش منطبق می‌کرد و در آن تجلی خدایان و ایزدان و قهرمانان را می‌دید.

از جمله شخصیت‌های محبوب اسطوره‌ای جمشید است. او از کهن‌ترین چهره‌های اساطیری هند و ایرانی و در «وستا» پسر ویونگهان است. ویونگهان

چکیده
با مطالعه اساطیر و آثار تاریخی و ادبی درمی‌یابیم که بسیاری از ادبیان کارهای عجیبی را به جمشید نسبت داده‌اند و او را اولین شخص و مبدع و مبتکر می‌دانند. اول بودن در هر کار نزد همه ملل اعتبار ویژه‌ای دارد. حتی در تورات برای نخست‌زادگان امتیازاتی قرار داده شده است. این امتیازات برای تشویق نخست‌زادگان به ابداع بسیار سودمند است و این روی در سنت ایرانی و ادب اسلامی به آن اهمیت فراوان داده شده است.

در این مقاله کوشش می‌شود مطالعات مربوط به منسوبات جمشید شامل انگشت جمشید و انواع آن، تخت یا گردونه جمشید، جام جم و خطوط منقش بر آن،

نخستین کسی است که هوم را مطابق آیین می‌فشارد و این سعادت به او می‌رسد که صاحب فرزندی به نام جم درخشان یا جمشید شود. جمشید با نام «یم» در هندوستان نخستین کسی از بی‌مرگان است که مرگ را بر می‌گزیند، راه آن را می‌بیماید تا راه جاودانان را به مردم نشان دهد. او سور در دنیا در گذشتگان می‌شود. پدرش ویسونت و مادرش سرنسیو است. جمشید در ایران شخصیتی مقبول و محترم می‌باشد. او پسر طهمورث دیوبند است. در کتاب‌های تاریخی و ادبی، آموزش هنرهای مختلف، ساختن ابزار جنگ، تهیه لباس‌های رزم و بزم، شکافتن سنگ، نحوه دستیابی به گلاب و عود و عنبر، کشف شراب، آوردن نوروز، درست کردن انگشت، داشتن تخت و... را به جمشید نسبت داده‌اند. همچنین بنای شهرهای بابل، استخر و تیسفون را مربوط به دوران او می‌دانند. جمشید نخستین کسی بود که فره به او رسید و پادشاه شد. همچنین اولین کسی بود که با دیوان مبارزه کرد و آن‌ها را شکست داد و مردم را از وجود شوم دیوان آگاه کرد و دوران درخشانی برای ایرانیان به ارمغان آورد.

منسوبات جمشید

روایت پیشینیان و سرگذشت آن‌ها آکنده از اشارات و نکاتی است که ما را باز رفای اندیشه‌های کهن آشنا می‌کند. هیچ ملتی را نمی‌توان شناخت؛ مگر اینکه ریشه‌های باورهای آن ملت را دریافت. گیرایی اسطوره‌های ایرانی به حدی است که آدمی را وادر می‌کند تا آن‌ها را جداکانه از میان منابع اساطیری بیرون بکشد و آن‌ها را آن‌گونه که شایسته است بشناسد. یکی از این چهره‌های محبوب در اسطوره و ادب پارسی جمشید است. جمشید شاه بزرگ ایرانی دوران روشن و درخشانی را برای مردم ایران به ارمغان می‌آورد. اقدامات مهمی را به او نسبت داده‌اند و او را اولین شخص و مبدع و مبتکر می‌دانند. در این زمینه مطالعاتی در قالب منسوبات جمشید صورت گرفته است:

۱. «انگستر جمشید» و انواع آن و

در کتاب‌های تاریخی و ادبی، آموزش هنرهای مختلف، ساختن ابزار جنگ، تهیه لباس‌های رزم و بزم، شکافتن سنگ، نحوه دستیابی به گلاب و عود و عنبر، کشف شراب، آوردن نوروز، درست کردن انگشت، داشتن تخت و... را به جمشید نسبت داده‌اند

آمل. همچنین او پلی روی دجله ساخت.

۶. «فره»: نیرویی هرمزد آفریده و آسمانی که اول در وجود جمشید تابید تا بر همگان برتری پیدا کرد و پادشاه شد و جایی آن نیز باعث از دست رفتن حکومت و حتی زندگی او شد. همچنین انواع فره مطرح می‌شود.

۷. «گنج جمشید»؛ پادشاهی به آن بزرگی و عظمت و قدرت، گنجی شایگان از خود بر جای می‌گذارد که تخلی ایرانیان را خود مشغول می‌کند و افسانه‌های از آن زاده می‌شود که مربوط به زمان بهرام گور است.

۸. «نوروز ایرانی»؛ بسیاری از بزرگان تاریخ و ادب پارسی نوروز ایرانی را به

انگستر جمشید

در بند ۷ از «وندیداد»-۲- که مربوط به قصه جمشید است- اهورامزا گوید: «من به جمشید دو ابزار دادم: یکی اشترا و دیگری سوروا. در معنی «سُورَةٌ» اختلاف است، «برخی مثل «رایشلت» تیر و سلاح زرین معنی کرده‌اند و برخی مثل استاد پورداود، نگین زر.»

در «بنددهش» هم اشاره شده که بر سر گرز یا شمشیر جمشید نگینی بوده به هر تقدير، ظاهراً نگین زرد در میان ایرانیان معروف بود که آن را با نگین سلیمان خلط کرده‌اند. (شمیسا، ۳۲۶: ۲۴۳).

چون آب پشت دست نماید نگین نگین پس مهر جم به خاتم گویا برافکند

(خاقانی، ۱۳۸۷، ج: ۱، ۱۹۲)

در «لغتنامه دخدا» ذیل جم آمده است که منظور از «خاتم جم» مهر سلیمان است. اگرچه جم پادشاه بوده است، هرجا خاتم جم استعمال شود مراد مهر حضرت سلیمان است.

در نوروزنامه «انگستری زینتی» است سخت نیکو و بایسته انگشت و بزرگان گفته‌اند نه از مروت باشد که بزرگان انگستری ندارند. نخستین کسی که انگستری کرد و به انگشت درآورد جمشید بود.

دبالة مطلب در وبگاه نشریه

جمشید نسبت می‌دهند و ریشه این رسم اصیل ایرانی و جشن ملی را از دوران حکومت جمشید می‌دانند. بهترین منبع در این باره «آثار الباقيه» اثر ابوالريحان بیرونی است.

۹. «ورجمکرد» قلعه یا کاخ یا باغی است که جمشید ساخت تا خوبان را از سرمای سخت ملکوسان حفظ کند.

۱۰. «هوم یا همان گیاه- خدا» که گویند اولین بار پدر جمشید آن را فشرد و قربانی کرد و در مقابل صاحب فرزند عزیزی به نام جمشید شد. این گیاه- خدا خاصیت حیات‌بخشی، شادی‌بخشی و شفابخشی دارد. هوم نوعی شراب یا معجون بوده است و شاید منظور از نوشدار و نیز همین هوم باشد.

